

POSTBUS 3007 1 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

R. den Uyl
BEL/OMB

Telefoonnummer +31625762248
roos.den.uyl@noord-holland.nl

1 | 18

Verzenddatum

- 6 SEP. 2023

Kenmerk

2104279/2102354

Uw kenmerk

Betreft: Rapport Onderzoeksraad Industrie en omwonenden

Geachte leden,

In haar rapport *Industrie en omwonenden* stelt de Onderzoeksraad voor Veiligheid dat wij zorg moeten dragen voor een gezonde leefomgeving voor omwonenden, de mogelijkheden van het stelsel van vergunningverlening en toezicht beter moet benutten en de kennis over het beschermen van de gezondheid van omwonenden verder moet ontwikkelen. Wij onderschrijven dit en in deze brief leest u onze reactie, wat we al doen en welke acties we nog gaan nemen.

Hoofdpijnen rapport Industrie en omwonenden

In april 2023 publiceerde de Onderzoeksraad het rapport *Industrie en omwonenden*. De Onderzoeksraad onderzocht hoe omwonenden beschermd worden tegen nadelige gezondheidseffecten door langdurige en/of veelvuldige blootstelling aan industriële emissies, en of in de bescherming verbeteringen mogelijk zijn. De Onderzoeksraad heeft hiervoor drie casussen geanalyseerd, waaronder Tata Steel IJmuiden. U vindt het rapport als bijlage bij deze brief.

De Onderzoeksraad trekt in het rapport lessen op drie gebieden: vertrouwen, het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en kennis. Allereerst moeten omwonenden erop kunnen vertrouwen dat zowel overheid als bedrijf zich verantwoordelijk voelen en zorg dragen voor een gezonde leefomgeving. Daarnaast moet het bevoegd gezag de mogelijkheden binnen het systeem van normering, vergunningverlening, toezicht en handhaving beter benutten. En tot slot verdienen zowel het ontwikkelen als het benutten van kennis rondom de bescherming van de gezondheid van omwonenden van industrie een impuls.

Op basis van de drie onderzochte casussen (Tata Steel, Chemours, Asfaltcentrale Nijmegen) geeft de Onderzoeksraad een algemene beschouwing van het stelsel en mogelijke verbeteringen daarin. Daarnaast richt de Onderzoeksraad enkele aanbevelingen aan de bij het

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.8.08

stelsel betrokken partijen, waaronder de provincie Noord-Holland als bevoegd gezag van het bedrijf Tata Steel.

Onze reactie op hoofdlijnen

We herkennen ons in de conclusies van de Onderzoeksraad. Het realiseren van verbetering vraagt een aanpak waarin alle partijen als één overheid samenwerken, ieder vanuit zijn rol, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Primair ligt daarnaast de zware verantwoordelijkheid bij bedrijven om emissies voortdurend tot een minimum te beperken. Wij kunnen die verantwoordelijkheid niet van de bedrijven overnemen. Onze rol is een betrouwbare overheid te zijn, die omwonenden beschermt tegen ongezonde emissies vanuit de industrie. In onze reactie gaan we in op:

- De zorgen van omwonenden
- (On)mogelijkheden van het huidige stelsel
- Mogelijkheden voor hoogbelaste gebieden
- Problematiek van verouderde installaties, technieken en regels
- De vraag: Wat is gezond genoeg?

De zorgen van omwonenden

Omwonenden in de Umond hebben zich lange tijd ongehoord gevoeld door de overheid in hun zorgen over hun gezondheid. Het heeft tot na de 'grafietregens' van 2018 geduurd voordat de provincie en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) anders en met meer aandacht voor de gezondheid van omwonenden naar Tata Steel zijn gaan kijken. Tijdens en vlak na de grafietregens was onze eerste reactie vooral gericht op het toetsen of Tata Steel wel aan de gestelde normen en voorschriften voldeed. Pas eind 2020 met het opstellen van programma Tata Steel 2020 - 2050 veranderde onze focus van normen en voorschriften naar de gezondheidszorgen bij omwonenden en welke effecten Tata Steel hierop heeft. Voorheen en nu zoeken we bestuurlijk en politiek naar een evenwicht tussen een gezonde leefomgeving en het belang van de economie en werkgelegenheid. Daarbij komt de focus steeds meer te liggen op de gevolgen voor de gezondheid van omwonenden.

Niet alleen bij Tata Steel, maar over de breedte was er de afgelopen decennia vanuit de overheid weinig aandacht voor een gezonde leefomgeving. Hierdoor was een aanhoudende inzet voor een gezonde leefomgeving nodig van omwonenden. Deze inzet heeft van hen (onevenredig) veel inspanning, tijd en middelen gevraagd. Onze inzet is sindsdien fors geïntensiveerd, maar mede door de inspanningen van omwonenden zijn door ons concrete trajecten gestart bij Tata Steel. Samen met de intensivering van onze toezicht en handhaving hebben bijvoorbeeld de handhavingsverzoeken van omwonenden geleid tot het opleggen van een last onder dwangsom door de OD NZKG voor 'rauwe kooks'. Dit proces leidde vervolgens tot het lopende onderzoek naar het mogelijk intrekken van de vergunning van de Kookfabrieken.

De Onderzoeksraad geeft terecht aan dat een meer proactieve houding van de overheid past. Het is namelijk onze taak om de gezondheid van

omwonenden te beschermen. De verschuiving van aandacht en focus naar een gezonde leefomgeving heeft ertoe geleid dat:

- We meerdere onderzoeken naar de gezondheidseffecten hebben laten uitvoeren;
- Er structureel contact en overleg is met betrokkenen en omwonenden, zoals via het loket in Wijk aan Zee van de OD NZKG;
- We fors investeren in de uitvoering van onze VTH-taken;
- En we ons op verschillende andere manieren inzetten om de gezondheidseffecten door Tata Steel te reduceren, zoals vastgelegd in het programma Tata Steel 2020 - 2050.

(On)mogelijkheden van het huidig stelsel

Om de gezondheid van omwonenden te beschermen, moeten we de mogelijkheden die we als provincie hebben volledig benutten. Naast de acties die we al hebben uitgezet, zoals het programma Tata Steel, intensiever toezicht en handhaving en scherp vergunnen, geven we hier de komende periode invulling aan door onder meer:

- Het actualiseren van onze Beleidsnota Uitvoering en Handhaving waarbij we zoeken naar mogelijkheden om ons huidige instrumentarium nog beter in te zetten, zoals we hebben gedaan met de *Pilot Scherper Vergunnen*.
- Als gezamenlijke overheden voortdurend aandacht te vragen voor betere wet- en regelgeving.
- Onze volledige inzet en ondersteuning om de transitie naar groen staal zo snel als mogelijk te kunnen realiseren.

Al onze inspanningen bij Tata Steel zijn gericht op een gezondere leefomgeving in de Umond, waarvoor we ons in de kern richten op de reductie van uitstoot in alle vormen. Daarin zijn met veel extra inzet van provinciale middelen en capaciteit, grote stappen gezet. Maar ook voorbij wet- en regelgeving spannen wij ons in om de uitstoot te verminderen.

Voor het eind van dit jaar actualiseren we onze Beleidsnota Uitvoering en Handhaving. Daarbij kijken we waar we onze instrumenten, binnen de bestaande wet- en regelgeving, nog verder kunnen ontwikkelen om een gezondere leefomgeving te borgen. Zo willen we onze wettelijke beslissingsruimte zo goed mogelijk benutten en willen we tekorten in ons beleid wegnemen.

Maar, zoals ook de Onderzoeksraad concludeert, blijkt dat zelfs bij een maximale inzet van het VTH-stelsel, een gezonde leefomgeving voor omwonenden van industrie niet kan worden gegarandeerd. Net als de Onderzoeksraad, constateren wij dat het VTH-stelsel op dit moment onvoldoende normering en instrumentarium biedt om een gezonde leefomgeving rondom de industrie te kunnen garanderen. Dit blijkt in de Umond naar aanleiding van de casus Tata Steel, maar speelt ook breder bij andere bedrijven. Het voldoen aan de milieunormen betekent niet automatisch dat er sprake is van een gezonde leefomgeving. Bedrijvigheid heeft altijd effecten op het milieu en daarmee de gezonde leefomgeving. Bij bedrijven met de zwaarste milieubelasting is dit het duidelijkst. Het is daarom belangrijk om het debat te voeren over wat

gezond genoeg is en hoe het gezondheidsbelang te wegen en op te nemen in wet- en regelgeving.

Zelfs met een maximale inspanning van de provincie en de OD NZKG kunnen we een gezonde leefomgeving voor omwonenden niet garanderen. We hebben dus meer nodig. Samen met de OD NZKG hebben we een aantal knelpunten in wet- en regelgeving geconstateerd.¹ Zoals op het gebied van regelgeving rondom zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), normstelling voor cumulatie van emissies en piekbelasting en het ontbreken van een landelijke standaardlijn voor het vergunnen aan de onderzijde van de bandbreedte voor best beschikbare technieken (BBT).

Deze punten zijn wel genoemd in het rapport van de Onderzoeksraad, maar zijn niet omgezet in concrete aanbevelingen over wet- en regelgeving. Wij denken dat daar wel kansen voor zijn. De Onderzoeksraad kan ons en de omgevingsdiensten in de praktijk hierbij helpen in de discussie over de noodzaak voor betere wet- en regelgeving, naast het maximaal inzetten van het huidige instrumentarium.

Mogelijkheden voor hoogbelaste gebieden

Binnen Noord-Holland krijgt de regio Umond terecht veel aandacht, maar dit staat niet op zichzelf. In onze provincie hebben we meer hoogbelaste gebieden rondom industrie, zoals rondom Schiphol en het westelijk havengebied Amsterdam. De druk op de gezonde leefomgeving neemt op die plekken toe gezien de ruimtelijke ontwikkelingen met woningbouw. Een aanpak zoals bij Tata Steel kan daarbij helpen. Deze inzet voor Tata Steel zal de komende jaren ook zo aan de orde blijven.

Met de casus Tata Steel hebben wij ervaren dat er forse inzet nodig is van tijd en middelen om de druk op de leefomgeving te verminderen. Als daarnaast eenzelfde inzet nodig is in andere hoogbelaste gebieden dan lopen we tegen de grenzen aan van wat in de praktijk mogelijk is. Voor deze inzet is er nu en in de voorziene toekomst onvoldoende gekwalificeerde arbeidscapaciteit beschikbaar voor de uitvoeringspraktijk. Landelijk moet worden ingezet op onderwijs en opleiding, voorlichting en een arbeidsmarktcampagne met een regionale uitwerking. Innovatie in de VTH-systematiek is nodig. We zullen keuzes moeten maken over de inzet van beschikbare arbeidscapaciteit.

Daarnaast zal de inzet zoals bij Tata Steel met de huidige financieringssystematiek een te groot beslag leggen op onze financiële middelen. Blijven we als overheid - en daarmee indirect de burger - voor de alsmaar stijgende kosten van toezicht betalen of belasten we

¹ Een link naar de brieven:

https://www.eerstekamer.nl/nonav/overig/20211201/brief_aan_s_ienw_van_provincie/document

<https://odnzkz.nl/app/uploads/2022/06/Brief-OD-NZKG-aan-IW-Knellende-wet-en-regelgeving-01042022-zonder-bijlage.pdf>

(een deel van) de toezichtkosten door aan de bedrijven uit de zwaarste milieucategorie?

Door het dossier Tata Steel en het rapport van de Onderzoeksraad kijken we anders tegen ons beleid voor de industrie. Van nieuwe en bestaande bedrijven verwachten we dat ze bijdragen aan een duurzame samenleving en/of verduurzamen. Voor hoogbelaste gebieden verkennen we bij de actualisatie van de Beleidsnota Uitvoering en Handhaving of we prioriteit kunnen geven bij de uitvoering van VTH-taken gelet op de bijzondere (boven)lokale milieuomstandigheden. Daarnaast zetten we ons gezamenlijk in voor het opstellen van landelijk beleid en regelgeving voor cumulatie en piekbelasting.

Verouderde installaties, technieken en regels

De afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan met het, binnen het bestaande stelsel van wet- en regelgeving, zo scherp mogelijk inzetten van het instrumentarium dat ons ter beschikking staat. Dat is gedeeltelijk succesvol, maar is ook tijdrovend en complex gebleken. Dat laat bijvoorbeeld onze ervaring zien met de Pilot Scherper Vergunnen in de provincie. We lopen er tegenaan dat er bij het toepassen van de best beschikbare technieken (BBT) minder strenge emissiegrenswaarden gelden voor bestaande installaties dan voor nieuwe installaties. Daarmee is het onmogelijk om de strengste voorwaarden te stellen aan oude installaties.

In tegenstelling tot oude installaties presteren nieuwe installaties wel aan de onderkant van de BBT-bandbreedte. In de praktijk blijkt dat het voor ons echter nauwelijks afdwingbaar is om bedrijven hun verouderde installaties te laten vervangen voor nieuwe installaties. Het is niet in het belang van een gezonde leefomgeving om een uitzonderingspositie in het leven te houden voor deze oude installaties, die niet kunnen voldoen aan het hoge beschermingsniveau dat we met BBT beogen. Als gezamenlijke overheden moeten we ons inzetten om op nationaal niveau eisen te stellen aan het milieutechnisch verplicht vervangen van verouderde installaties.

Ook blijkt het vrijwel onmogelijk om op basis van verouderde BREF's² scherp te vergunnen. Als een BREF is verouderd, dan is het risico dat de daarin beschreven technieken niet meer best beschikbare technieken zijn. De NZKG moet dan om scherp te kunnen vergunnen per situatie maatwerk toepassen, wat complex, tijdrovend en juridisch onzeker is. Scherp vergunnen van bestaande installaties is dus helaas geen praktijk die we zo kunnen opschalen naar alle Brzo-bedrijven waar wij bevoegd gezag voor zijn. Hier doet het Onderzoeksraad-rapport overigens geen concrete aanbevelingen over. Als overheden moeten we ons binnen Europa hard maken om innovatieve technieken sneller te vertalen naar BBT; en de BREF's die deze BBT beschrijft veel vaker actualiseren.

²Een BREF is een referentiedocument van de Europese Commissie waarin voor bedrijven is beschreven wat de beste beschikbare technieken zijn.

Scherp vergunnen bij nieuwe oprichtingsvergunningen blijkt wel kansen te bieden. En deze kansen zullen we benutten waar zich dat voordoet.

Wat is gezond genoeg?

Onderliggend aan de vraag hoe te komen tot een goed stelsel dat milieu- en gezondheidsrisico's zo klein mogelijk houdt, ligt een meer principiële vraag: wanneer is het gezond genoeg? De wet- en regelgeving gaat er namelijk vanuit dat "de emissies en de nadelige gevolgen voor het milieu die een inrichting kan veroorzaken [dienen worden] te voorkomen of als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk [dienen worden] te beperkt". Emissies en nadelige gevolgen voor het milieu zijn dus niet uitgesloten. Dat maakt de vraag 'wanneer is het gezond genoeg?' relevant, omdat steeds weer blijkt dat voldoen aan de normen voor uitstoot en nadelige gevolgen voor het milieu nog steeds gezondheidsrisico's met zich mee kan brengen.

Wij zien dit als een politiek-bestuurlijke afweging, die we niet alleen op regionaal of lokaal niveau kunnen maken, maar juist ook landelijk aan de orde is. In de regio Umond doen we veel onderzoek. Zo ontwikkelen we veel kennis die we kunnen gebruiken om de feitelijke gezondheidssituatie te kunnen duiden. Welke mate van milieu-uitstoot beschouwen we als ongezond, en welk niveau van uitstoot beschouwen we als acceptabel? Willen we bijvoorbeeld de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2005 voor luchtkwaliteit wettelijk vastleggen? Vast staat dat er altijd gezondheidseffecten zullen zijn als het gaat om uitstoot van stoffen. Om de emissies en de nadelige gevolgen voor milieu en gezondheid zoveel mogelijk te voorkomen, moet we ook fors investeren in het ontwikkelen van onze gezamenlijke kennis over emissies van stoffen en de mate waarin zij schadelijk zijn.

Met het coalitieakkoord 'Verbindend Vooruit!' staan wij voor behoud van industrie van de zwaarste categorie in Noord-Holland. Maar alleen als die een transitie naar schone productie ondergaat. Met het behoud van deze industrie accepteren we dat een *zero-emission-industrie* onmogelijk is.

De stappen van afgelopen jaren waren belangrijke stappen binnen het bestaande VTH-stelsel. We zijn deze zomer gestart met het actualiseren van VTH-beleid voor de hele provincie. Daarbij kijken we naar prioritering van inzet en middelen, om meer milieu- en gezondheidswinst te kunnen boeken.

Ten slotte ligt er een belangrijke taak en verantwoordelijkheid bij bedrijven zelf om initiatief te nemen verouderde installaties te vervangen voor schone technologie, emissiegegevens transparant en betrouwbaar aan te leveren, en niet de druk op het VTH-stelsel of de leefomgeving verder op te voeren. Om bedrijven hiertoe aan te zetten, dienen we als overheid te zorgen dat de milieuruimte die ontstaat door het verminderen van de emissies van het ene bedrijf niet worden ingevuld door de extra emissies van een ander bedrijf.

We verkennen om die reden hoe een onderzoeksplicht of bewijslast voor bedrijven dat hun emissies niet schadelijk zijn, betrouwbaar ingericht kan worden. Ook in het kader van de vervuiler betaalt en de vervuiler die verantwoordelijkheid neemt.

Hiermee geven wij onze belangrijkste reflecties op de aanbevelingen gericht aan ons uit het rapport van de Onderzoeksraad. In aanvulling hierop volgt in de bijlage een inhoudelijke nadere uitwerking per specifieke aanbeveling van reeds uitgevoerde of voorziene beleidsacties om de leefomgeving gezonder te maken rondom de industrie.

Vervolg

Alle aangesproken partijen dienen binnen zes maanden op de aanbevelingen uit het rapport te reageren (vóór 13 oktober 2023). In deze reactie moeten de partijen laten zien hoe zij de aanbevelingen oppakken en welke vorderingen zijn gemaakt. De Onderzoeksraad verzamelt alle reacties en beoordeelt deze in samenhang. Op basis hiervan publiceert de Onderzoeksraad een reactie. De Onderzoeksraad kan ook besluiten een onderzoek naar de opvolging van aanbevelingen te doen. Deze brief met bijlagen sturen we aan de Onderzoeksraad als onze reactie.

Op 14 september 2023 vindt een *Rondetafelgesprek* in de Tweede Kamer plaats over het rapport van de Onderzoeksraad met de bestuurders van de twee betrokken provincies en de gemeente en de directies van de drie omgevingsdiensten. Een commissiedebat externe veiligheid bespreekt het rapport in de Tweede Kamer op 11 oktober 2023.³

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen

- Aanvullingen per aanbeveling
- Rapport Onderzoeksraad voor de Veiligheid (2023) Industrie en Omwonenden

³ Link naar commissiedebat:
https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2023A02053

BIJLAGE

Aanvullingen per aanbeveling uit het rapport

Hieronder gaan wij inhoudelijk nader in op de aan ons gerichte aanbevelingen van de Onderzoeksraad.

Aan de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en de gemeente Nijmegen, als bevoegd gezag:

Vergewis u ervan of u gebruik maakt van alle mogelijkheden binnen het huidige instrumentarium om de gezondheid van omwonenden te beschermen tegen schadelijke industriële emissie. Pas uw werkwijze aan waar dat niet het geval is. Zorg ten minste voor:

1. Toetsen emissies

Zicht op de emissies van bedrijven. Toets het emissie-overzicht regelmatig op compleetheid en correctheid.

In Nederland hebben we het meetstelsel zo ingericht dat de verantwoordelijkheid voor meten bij een bedrijf zelf ligt. Dit volgt uit voorschriften uit de vergunning en rechtstreeks geldende regels uit het Activiteitenbesluit. Daarbij geldt per bron een monitoringsverplichting met bijvoorbeeld instructies voor het type meting en de frequentie. Een geaccrediteerd bureau voert de metingen uit. Dit kan een bureau van het bedrijf zelf zijn of een geaccrediteerde meetdienst. Specialisten van de omgevingsdienst beoordelen de meetrapporten en toetsen deze aan de geldende emissiegrenswaarden. Op deze manier hebben wij van de meeste stoffen een beeld.

Aanvullend op de reguliere toets door de omgevingsdienst op de emissierapportage van Tata Steel, hebben we in 2022 een opdracht aan de 00 NZKG gegeven om tijdelijk eigen metingen bij Tata Steel te doen. Vanuit de behoefte om de betrouwbaarheid van de metingen namens het bedrijf te kunnen toetsen, en om niet-genormeerde emissies in kaart te brengen. De 00 NZKG heeft een plan afgesproken voor het uitvoeren van die aanvullende metingen, met daarbij de volgende prioriteiten voor 2023:

- Punt- en diffuse bronnen bij Kookgasfabriek I;
- Geur;
- ZZS met aangescherpte normen;
- Onbekende bronnen;
- Dashboard continu monitoren en Emissie Reductie Plannen;
- En een reservering voor puntbronnen bij Kookgasfabriek 2.

Na uitvoering van deze aanvullende meetstrategie volgt een evaluatie of meer of anders meten nodig is.

Het is voor de omwonende van industrie, de industrie zelf, en onszelf van belang om een volledig en transparant inzicht te hebben in de uitstoot van industriële bedrijven. Aan de staatssecretaris stellen we voor om mee te denken in een plan van aanpak om hiervoor meer verantwoordelijkheid te leggen bij de industriële bedrijven. De

verantwoordelijkheid verschuift hierdoor naar de uitstoter, het biedt inzicht in de werkelijke uitstoot en het is minder arbeidsintensief voor de omgevingsdiensten. Van belang hierbij is dat vooraf bepaald is waarop een bedrijf moet meten en gegevens aanleveren.

Als er behoefte is aan aanvullende emissiemetingen namens het bevoegd gezag op structurele basis en generiek voor alle bedrijven, zijn daar zowel wijzigingen voor nodig in het VTH-stelsel als extra capaciteit en financiële middelen. Voor de aansturing en de uitvoering van de metingen.

Om een beter beeld te hebben van de kwaliteit van de leefomgeving:

- Hebben wij een aantal monitoringnetwerken ingericht op immissieniveau, zoals het luchtmeetnet in de Umond, bij de Haarlemmermeer, en bij Westpoort;
- Geven wij opdracht aan het netwerk van meten van luchtkwaliteit door inwoners op verschillende plaatsen in de provincie (Hollandse Luchten);
- Geven wij opdracht aan het netwerk van eNoses om beter inzicht te krijgen in verspreiding en bronduiding van geurende en brandbare stoffen;
- En geven wij opdracht aan de depositieonderzoeken in de Umond;

2. Gezondheidsrisico per stof

Een inschatting van het gezondheidsrisico per stof waaraan omwonenden worden blootgesteld. Doe dit met enige regelmaat en weeg onzekerheid daarin mee. Zorg voor de benodigde informatie over blootstelling en gezondheidseffecten van stoffen.

Om beter inzicht te krijgen in de gezondheidsrisico's per stof, start in opdracht van het interbestuurlijk programma versterking VTH een nieuwe landelijke werkwijze voor twee jaar (*try-out*) om uit te proberen hoe overheidspartijen kennis over ZZS toegankelijk kunnen maken. Het RIVM adviseert en ondersteunt hierbij de kennisfunctie van de omgevingsdiensten. Het gaat in deze *try-out* om verschillende soorten kennis:

- Over de risico's en toepassingen van chemische stoffen;
- Van regelgeving;
- Van de situatie en context van bedrijven;
- Van toezichtinstrumentarium en de praktische werking daarvan.

Ook investeert deze *try-out* in opleidingen en trainingen om de kwaliteit van de uitvoering te bevorderen. Het RIVM biedt expertise, ondersteuning en advies bij het beantwoorden van zowel ad-hoc kennisvragen als bij projecten van omgevingsdiensten. Daarnaast zal het RIVM ondersteunen bij het delen van *good practices* binnen het netwerk van omgevingsdiensten. Een evaluatie van de samenwerkingsstructuur en organisatie maakt expliciet onderdeel uit van deze *try-out*.

Deze *try-out* zal naar verwachting gaan bijdragen aan het ontsluiten van kennis over ZZS, maar lost nog niet een aantal structurele

knelpunten op over kennis over ZZS. Daarom dringen wij bij het IPO aan om te pleiten voor:

- Het standaard openbaar maken van de beoordeling van stoffen door het RIVM, zoals Maximaal toelaatbaar risiconiveau (MTR)-waardes die door 00 NZKG en andere omgevingsdiensten zijn aangevraagd maar die het RIVM nu niet publiceert op de stoffenlijst en daardoor een onduidelijke juridische status hebben;
- Een gezamenlijke uitvraag namens alle bevoegde gezagen voor een landelijke kennisbank met MTR-waardes voor zowel alle ZZS'en als alle potentiële ZZS'en (pZZS'en);
- Duidelijkheid over de pZZS-lijst, aangezien de juridische status daarvan nu onduidelijk is.

De 00 NZKG is regio-trekker in deze try-out.

Wij volgen het *proof of concept-onderzoek* door het RIVM (in opdracht van ministerie van IenW) over de impact van de staalindustrie op de gezondheid van de leefomgeving in de Umond. Het onderzoek wordt na de zomer 2023 verwacht. Naar verwachting zal het onderzoek voor dit onderzochte gebied wijzen op de relatief grote impact van fijnstof op de gezondheid van de leefomgeving.

Gezondheidsrisico's zijn er niet alleen voor ZZS, maar ook voor fijnstof. In september 2021 heeft de WHO nieuwe advieswaarden uitgebracht voor diverse componenten. Vooral voor NO₂ en fijnstof zijn deze waarden sterk aangescherpt. Dat betekent dat wanneer de luchtkwaliteit voldoet aan de huidige Europees wettelijke grenswaarden, dat nog niet betekent dat er geen gezondheidsrisico's zijn. Het RIVM geeft aan dat deze lagere waarden in grote gebieden in Nederland nog niet gehaald worden, ook niet in de IJmondregio, naar verwachting zelfs niet in 2030. Met name voor fijnstof is dat nog een uitdaging. Het RIVM heeft in kaart gebracht welke aanvullende maatregelen nodig zouden zijn om in 2030 in heel Nederland aan de nieuwste WHO-advieswaarden te voldoen. Uit het onderzoek blijkt dat de waarden alleen haalbaar zijn in 2030 met een ingrijpend pakket aan maatregelen. Deze maatregelen gelden dan niet alleen voor Nederland, maar voor heel Europa.

Dat brengt ons bij de vraag wanneer de leefomgeving gezond genoeg is. Welk doel streven we precies na als voldoen aan de bestaande emissie- en immissie- normen nog te veel gezondheidsrisico met zich meebrengt? De vraag "wanneer is de leefomgeving gezond genoeg?" zien wij als zowel een kennisvraag als een politiek-bestuurlijke afweging. Een kennisvraag omdat nog niet voor alle (combinaties van) stoffen duidelijk is wanneer er welke gezondheidseffecten zijn te verwachten. Een politiek-bestuurlijke vraag omdat de realiteit is dat een leefomgeving zonder gezondheidsrisico's in ieder geval de komende decennia onhaalbaar is. Voor verschillende stoffen geldt dat er altijd gezondheidseffecten zijn, tenzij de concentratie 0 of vrijwel 0 is. De vraag is dus welke gezondheidsrisico's we acceptabel vinden, afgewogen tegen andere activiteiten en belangen die deze risico's met zich meebrengen.

Het rapport stelt hier een referentiekader voor (blz. 27-28): "Inzichten in gevaar van de stoffen, de mate van blootstelling die leidt tot gezondheidsschade en de daadwerkelijke (gemeten) blootstelling dienen de basis te zijn van een systeem ter bescherming van de gezondheid. Uitgangspunt op basis waarvan het minimaal vereiste beschermingsniveau wordt vastgesteld, is dat als gevolg van de industriële activiteiten geen of hooguit maatschappelijk geaccepteerde gezondheids- en milieuschade ontstaat."

Hoewel iedereen het erover eens is dat de leefomgeving schoner en gezonder moet, blijft de politiek-bestuurlijke vraag wat dan precies 'maatschappelijk geaccepteerde gezondheids- en milieuschade' is hiermee bestaan. Het dilemma dat bij deze ingewikkeld te beantwoorden vraag komt kijken is: hoe willen we deze vraag gaan beantwoorden, met **wie**, en op welke schaal? Voor consistentie in het VTH-kader, en voor een gelijk speelveld, is het van belang hier een gezamenlijk gesprek over te voeren met medeoverheden en relevante kennispartners.

3. Scherper vergunnen zodra risico's er om vragen

Aanscherping van de vergunning zodra de gezondheidsrisico's voor omwonenden daarom vragen.

Om de leefomgeving in de IJmond gezonder te maken, ondernemen wij veel stappen die aansluiten bij de aanbevelingen van de Onderzoeksraad. In het bijzonder met de uitvoering van het programma Tata Steel 2020 - 2050 en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 - 2022 (verlengd tot en met 2023). Hiermee hebben wij de afgelopen jaren de randen opgezocht van wat wettelijk mogelijk is met het vergunningeninstrument. Eén van de hoofddoelen hiervan is het aanscherpen van de vergunning van Tata Steel, zoals:

- Opleggen ontstoffings- en DeNOx-maatregel bij de Pelletfabriek, onder andere ter vermindering van de uitstoot van zware metalen (waaronder lood), fijnstof en stikstofoxiden (NOx) (2023);
- Een vergaand geurbesluit (2022);
- Geen schroot meer verhandelen in de nacht, voor verminderen van geluidhinder (2023);
- Scherpe emissie-eisen tertiaire stofafzuiging Oxystaalfabriek, onder andere tegen grofstof (2023).

Dat blijven wij de komende jaren doen waar dat kan, ook bij de vergunningen voor de verduurzamingstransitie van Tata Steel (het project Heracless-Groen Staal). Wij werken nu aan de actualisatie van het programma Tata Steel. Zo scherp mogelijk vergunnen en een grote inzet van het VTH-instrumentarium zullen daarin wederom een belangrijke plek krijgen.

Naast de resultaten die wij boeken met scherper vergunnen in de Umond, zijn wij in 2020 een Pilot Scherper Vergunnen gestart voor andere bedrijven waar wij bevoegd gezag voor zijn. Het gaat hier om twee soorten scherpere eisen: bij een oprichtingsvergunning en bij het actualiseren van een bestaande vergunning. De OD NZKG heeft voor deze

pilot inmiddels bij één oprichtingsvergunning scherper vergund. Dat betekent dat voor een aantal thema's scherpere waarden zijn opgenomen in de vergunning waar het bedrijf aan moet voldoen. Voor de actualisatie van de vergunningen van de andere pilotbedrijven is het proces nog gaande. De pilot laat de knelpunten zien waarom het zo lastig is om bestaande vergunningen te actualiseren met scherpere emissie-eisen.

Scherper vergunnen bij bestaande installaties is om verschillende redenen ingewikkeld. Ten eerste volgt uit de huidige jurisprudentie dat als een bedrijf binnen de BBT-range emitteert dit al volgens de wet voldoende is, als overheid mag je dan in beginsel niet strenger eisen. Indien je als overheid wel maatregelen eist, dan moeten deze technisch inpasbaar zijn binnen het bedrijf én de maatregelen moeten kosteneffectief zijn. Ten tweede zien we bij zeer verouderde BREF's dat het bedrijf gebruik maakt van verouderde documenten voor de beoordeling van de beste beschikbare technieken (BBT). Die verouderde documenten representeren dus niet de recente BBT-conclusies en lopen derhalve achter op de huidige schone technieken. De vergunningverleners kijken bij het vaststellen van de huidige BBT inmiddels verder dan de oude BREF's, door bijvoorbeeld ook aanverwante, maar wel recentere BREF's te gebruiken. Of dit de juridische eindtoets passeert, is op dit moment nog niet bekend.

Vandaar dat wij pleiten voor:

- Stevige inzet van het Rijk bij de EU voor het updaten van verouderde BREF's;
- Vergunning aan de onderkant van de BREF/BBT-bandbreedte als landelijke norm. Dit creëert eenduidigheid en een gelijk speelveld;
- Een landelijke inspanning voor meer capaciteit en kennis voor scherper vergunnen bij alle omgevingsdiensten. Want geld alleen is geen oplossing laat deze pilot zien: budget was voldoende beschikbaar. Grotere knelpunten zijn te weinig capaciteit en te weinig kennis over scherp vergunnen.

We willen voorkomen dat door scherper vergunnen een arbeidsintensieve aanpak volgt ten koste van andere taken van de omgevingsdienst. Dit vergt beleid van ons op prioritering van de VTH-taken. Echter biedt het VTH-stelsel geen actieve prikkels om verouderde vergunningen te actualiseren. Het heeft geen consensus ingebouwd over hoe te prioriteren: naar gezondheidswinstrisico's en gezondheidswinst, naar hoog blootgestelde gebieden, naar veroudering, naar laaghangend fruit.

Het gaat bij de Pilot Scherper Vergunnen om ervaring op te doen met scherpere eisen bij zowel een oprichting als bij een actualisatie. Bij bestaande installaties zijn twee manieren om scherp te vergunnen. De eerste betreft het verlagen van emissiegrenswaarden wanneer blijkt dat het bedrijf in de praktijk lagere waarden haalt; dit haalt het 'teveel' aan emissieruimte van het bedrijf weg. De tweede betreft het bij aanvang verlagen van de emissiegrenswaarden. Scherper vergunnen is dan ingewikkeld omdat a) de huidige jurisprudentie zegt dat als een bedrijf

binnen de BBT-range emitteert dit al goed is en dat je als overheid dan in beginsel niet strenger mag eisen, b) de te treffen maatregel technisch inpasbaar moet zijn binnen het bedrijf én de maatregel kosteneffectief moet zijn. Dit is als overheid moeilijk te beoordelen.

Hiermee waren wij deze aanbevelingen in de praktijk reeds aan het opvolgen ten tijde van het verschijnen van het rapport.

4. BRT-implementatie

Tijdige implementatie van BBT door de bedrijven.

Met de bovengenoemde Pilot Scherper Vergunnen onderzoeken we hoe we de BBT-implementatie kunnen verbeteren. Dit houdt in dat we zo dicht mogelijk tegen de onderkant van de BBT-bandbreedte vergunnen, met het oog op de realisatie van zoveel mogelijk milieubescherming en -herstel. De aanvrager van een omgevingsvergunning motiveert hoe aan de onderkant van de BBT-bandbreedte is voldaan. BBT-implementatie is onder andere afhankelijk van de kosteneffectiviteit. Echter, de BBT leidt niet altijd tot de gewenste situatie voor de gezonde leefomgeving aangezien zowel de BBT als het huidige normenstelsel niet zijn gebaseerd op gezondheid.

Nu de focus verschuift naar gezonde leefomgeving is het van belang dat we samenwerken met andere overheden en ketenpartners zoals de GGD. We willen waar mogelijk de uitkomst van deze aanpak voor BBT-implementatie opschalen naar alle omgevingsvergunningen en de te actualiseren Beleidsnota Uitvoering en Handhaving. Om verder op te kunnen schalen, en in de hele provincie de installaties van de industrie waar wij bevoegd gezag voor zijn op BBT-niveau te krijgen, is ook landelijke inzet nodig. Zoals hierboven genoemd, hebben we bij deze pilot geleerd dat het nodig is:

- Dat het Rijk een stevige lobby start bij de EU voor het updaten van verouderde BREF's;
- En dat er een landelijke norm komt voor het vergunnen aan de onderkant van de BREF/BBT-range. Dit creëert eenduidigheid en een gelijk speelveld voor bedrijven.

5. Uitwisseling kennis en ervaring

Uitwisseling van kennis en ervaring met andere bevoegde bestuursorganen en omgevingsdiensten.

De afgelopen jaren hebben we meer ingezet op het verkrijgen en ontsluiten van kennis over de kwaliteit van de leefomgeving. Dat doen we door in de regio Umond de luchtkwaliteit doorlopend te meten door middel van vaste meetstations en de inzet van eNoses om geurhinder te detecteren. Daarnaast hebben we meerdere onderzoeken laten uitvoeren, dat ons inzicht moet geven in emissie en immissie van stoffen, bronherleiding en gezondheidseffecten, zoals het depositieonderzoek. Datarapporten, onderzoeksrapporten en andere vormen van kennis maken we zo spoedig mogelijk openbaar. Bij belangrijke publicaties organiseren wij met bijvoorbeeld de Umondgemeenten informatieavonden voor de omwonenden om de

kennis nog beter te ontsluiten en het gesprek met elkaar aan te gaan over de resultaten. Daarnaast is actuele informatie beschikbaar op onze website onder het dossier Tata Steel. We laten zien dat we luisteren met het schetsen van dilemma's en verschillende meningen over het bedrijf Tata Steel en de situatie in de Umondregio, bijvoorbeeld in het Magazine & Holland en een podcast over Tata Steel. We hechten er belang aan dat het VTH-stelsel op basis van normen meer aansluit op de gezondheidsbeleving van de omwonenden.

Uit het contact met omwonenden en partijen uit de omgeving, blijkt een duidelijke vraag naar het inzichtelijk maken van aantoonbare effecten van maatregelen door Tata Steel. Dit betreft zowel effecten bij de schoorsteen *a/s* in de directe leefomgeving. Wij werken op verschillende manieren aan dit monitoringsvraagstuk. Het luchtmeetnet in de Umond evalueren we dit jaar. In april 2023 is het derde depositieonderzoek opgeleverd, wat een beeld geeft van de neerslag van grofstof op de bodem. Wij willen hiermee de effecten van de inspanningen van het programma Tata Steel beter zichtbaar maken. Dit doen we voor onszelf, om te volgen of de geplande beleidsacties en maatregelen leiden tot verbetering in de leefomgeving. En om aan te sluiten bij de behoefte van de omwonenden, om meer inzicht te krijgen in de effecten van de maatregelen door Tata Steel.

Vanuit het team gezonde leefomgeving werken wij sinds 2020 aan een netwerk met medeoverheden en gezondheidkundige kennisinstellingen als het RIVM en de GGD-en. Belangrijke vragen in dit netwerk zijn: hoe kunnen we samen aan de slag voor een gezondere leefomgeving? Hoe vergroten we de toepasbaarheid van kennis in de uitvoering van onze gezonde leefomgevingsdoelen? Op basis van de regionale behoefte hebben wij verschillende bijeenkomsten georganiseerd om kennis delen te stimuleren (informatieve netwerkbijeenkomst, werksessies en een training). Het organiseren deden we samen met het RIVM en de GGD Amsterdam. Per bijeenkomst hebben we ook verschillende lokale GGD-en betrokken om de samenwerking tussen de GGD en gemeenten te ondersteunen in de opgave gezonde leefomgeving. We maken in de tweede helft van 2023 een afweging hoe wij dit netwerk blijven faciliteren. En we bepalen welke onderwerpen we willen agenderen in dit netwerk, zoals gezondheidsbescherming, gezonde leefomgeving in bredere zin en het faciliteren van regionale kennisbehoefte.

Om meer kennis over een gezondere leefomgeving beschikbaar te hebben voor een betere ruimtelijke planvorming in het NOVEX-gebied NZKG, hebben we vanuit de MRA mede opdracht gegeven voor een studie door het RIVM. Deze studie gaat over effecten op de leefomgeving en gezondheid. Het RIVM heeft deze kennis ook vertaald naar kaartbeelden: "Blik op leefomgeving en gezondheid Metropoolregio Amsterdam" (RIVM, 2021). We geven momenteel de opdracht voor een soortgelijke scan voor de gezonde leefomgeving voor Noord-Holland Noord, om gezonde leefomgeving een betere plek te kunnen geven in ruimtelijk planvorming.

Een lastige vraag vervolgens is de vertaalslag van het impactniveau van zo'n scan naar bronduiding: welk deel van immissie en gezonde leefomgeving is terug te rekenen op emissie door een specifieke bron? Een verwante vraag zal naar voren gaan komen onder de Omgevingswet. De Omgevingswet stelt namelijk impact op gezonde leefomgeving als toets criterium, voor zowel de vergunningaanvraag als in ruimtelijke planvorming. Belangrijke vragen hierbij zijn: hoe gaan we die impact in kaart brengen? En hoe gaan we die impact wegen en beoordelen in de vergunningen en ruimtelijke planvorming?

Vanwege de overdracht van de bodemtaken van de provincie naar gemeenten, willen we ook actief de kennis over bodem overdragen. We hebben een regionaal kennisschakelpunt bodem opgericht voor het overdragen en bundelen van kennis op het gebied van bodem.

ook de omgevingsdiensten in Noord-Holland werken samen aan het versterken van hun informatie- en kennispositie door middel van een samenwerkingsagenda.

6. Benut het systeem volledig

Benut het systeem volledig om de gezondheid van omwonenden te beschermen tegen schadelijke industriële emissies.

Als het bevoegd gezag binnen het huidige instrumentarium van alle mogelijkheden gebruik maakt dan zijn er grenzen. Grenzen waar binnen het niet mogelijk is om alle gezondheidsrisico's voor omwonenden weg te nemen: voldoen aan de wettelijke milieunormen is geen garantie voor een gezonde leefomgeving. In het rapport komen op verschillende plaatsen knelpunten naar voren die betrekking hebben op het (wettelijk) stelsel en de gebreken in het huidige instrumentarium:

- Het rapport vat samen welke knelpunten in wet- en regelgeving door ons en de OD NZKG per brief in 2021 en 2022 bij het ministerie van IenW naar voren zijn gebracht. Zoals op het gebied van ZZS-regelgeving, normstelling inzake cumulatie van emissies en piekbelasting en het ontbreken van een landelijke standaardlijn voor het vergunnen aan de onderzijde van de BBT-bandbreedte (blz. 59).
- Het rapport merkt op dat "signalen over de gezondheid van omwonenden doorgaans niet direct bruikbaar zijn voor omgevingsdiensten, omdat ze op zichzelf onvoldoende basis vormen voor handhaving of aanscherping" (blz. 147), maar benoemt niet waarom dit zo is.
- Een depositieonderzoek dat bijvoorbeeld meer lood dan gewenst in stofdepositie laat zien, levert op zichzelf geen vergunning- of handavingsgrond op. De koppeling tussen emissie en immissie komt niet vanzelf, omdat het systeem van vergunningverlening (wet- en regelgeving) daar niet om vraagt (blz. 147).
- En versnippering van milieueisen maakt de VTH van complexe fabrieken ingewikkelder (blz. 144).

Wij onderschrijven dat landelijke emissie- en immissienormen en BBT-conclusies voor industrie sterker geënt moeten worden op

gezondheidskundige waarden, zodat het bevoegd gezag de VTH daarop kan aanpassen. Op dit moment herziet de EU een aantal Europese richtlijnen voor het verbeteren van de luchtkwaliteit. Zowel op emissieniveau (bronbeleid, Richtlijn industriële emissies) als op immissieniveau (leefniveau, Richtlijn luchtkwaliteit). Het Rijk koerst al op inzet op aanscherping van de twee bovengenoemde richtlijnen op landelijke niveau. Dat kan op termijn helpen om emissies terug te dringen en de leefomgeving nabij industrie gezonder te maken. Het aanpassen van normen zal echter nog niet genoeg zijn, er is ook instrumentarium nodig.

Dit vereist landelijk beleid voor onder andere:

- Beter betrekken van gezondheidsaspecten bij landelijke wetgeving luchtkwaliteit door onder andere normen te stellen voor piekbelasting bij luchtverontreiniging (niet alleen jaargemiddelden) en cumulatie van luchtverontreiniging.
- Cumulatie van verschillende soorten emissies en immissies en milieuhinder vooral in hoogbelaste gebieden, zoals lucht, geur, geluid, ZZS. Een cumulatieve norm per hoogbelast gebied maakt een gebiedsgerichte aanpak mogelijk met daadwerkelijk stappen voor een gezondere leefomgeving, met eenduidigheid en een gelijk speelveld.
- Wettelijke, landelijke mogelijkheden voor het normeren op basis van het voorzorgbeginsel.
- Het normeren van de stoffen met gezondheidskundige impact die nu nog niet genormeerd zijn.
- Scherper vergunnen als landelijke norm met vergunnen op onderkant BREF/BBT-range, en beleid voor kosteneffectiviteit en technische inpasbaarheid.
- Instrumentarium om emissies uit de industrie verder te verminderen door het versnellen van BBT-implementatie en uitfasering van verouderde installaties bijv. een wettelijk vastgelegde milieutechnische afschrijvingstermijn om te bepalen wanneer een bedrijf verouderde installaties moet vervangen.
- Sterke lobby namens het Rijk richting EU voor het op korte termijn herzien van verouderde BREF's door de EU.
- Herzien van emissie-eisen in het Besluit Activiteiten Leefomgeving, dat in werking treedt onder de Omgevingswet, elke 5 jaar in plaats van elke 20 jaar.
- Regelgeving om digitaal overzicht van feitelijke emissies mogelijk te maken.
- Het verkennen van een onderzoeksplicht of bewijslast voor bedrijven dat de betreffende emissies van het bedrijf niet schadelijk zijn, ook in het kader van de vervuiler betaalt en neemt verantwoordelijkheid.

7. Communicatie en vertrouwen

Communiceer proactief en wees transparant over incidenten, zorgen en klachten teneinde het vertrouwen van omwonenden terug te winnen.

We begrijpen dat inwoners, specifiek in de regio Umond, zich herkennen in het rapport van de Onderzoeksraad en zich met regelmaat niet of onvoldoende gehoord hebben gevoeld in hun zorgen. De afgelopen jaren hebben we ons contact met inwoners uit de regio Umond geïntensiveerd. Dit contact heeft ons nog meer aangezet tot actie in het belang van een gezonde leefomgeving.

We zijn het eens dat inwoners erop moeten kunnen vertrouwen dat overheid en bedrijven zich verantwoordelijk voelen en zorgdragen voor een gezonde leefomgeving. Dat vraagt om een bevoegd gezag dat proactief de leefomgeving van inwoners beschermt en daarover open het gesprek voert met omwonenden. Wij begrijpen dat omwonenden in de Umond zich zorgen maken over hun gezondheid in relatie tot Tata Steel en het is terecht dat de Onderzoeksraad aanbevelingen voor verbetering doet.

De OD NZKG geeft afgelopen jaren een aantal belangrijke stappen genomen in de Umond om beter signalen van omwonenden op te kunnen vangen, en beter het gesprek met omwonenden te kunnen voeren. Zoals het aanstellen van een gebiedsmanager, maandelijks overleg met omwonenden, en een toegankelijk dashboard met overlastmeldingen en meldingen van incidenten door Tata Steel.

De Onderzoeksraad beveelt aan proactief te communiceren en transparant te zijn om zo te werken aan het vertrouwen van omwonenden. Een belangrijk onderdeel uit het Programma Tata Steel is het contact met omwonenden in de regio Umond. Dat doen wij niet alleen, maar samen met andere overheden, GGD Kennemerland, het RIVM en de Omgevingsdiensten. We realiseren ons dat er veel informele en formele trajecten zijn waar omwonenden hun belangen kunnen inbrengen, waardoor het overzicht voor sommigen ontbreekt. Overzicht voor bewoners vinden wij een belangrijk aandachtspunt. Dat betekent dat afstemmen met betrokken partijen welke formele participatietrajecten en bewonersbijeenkomsten er zijn. En goed luisteren naar de inspraakbehoefte die omwonenden zelf hebben. Dit kan nog steeds veel beter, waar we dagelijks hard aan werken. Bewoners hebben veel vragen over de inzet van VTH. Daarom heeft de OD NZKG maandelijks een gesprek met omwonenden over klachten, meldingen en ontwikkelingen.

De omgevingsdiensten communiceren steeds directer met belanghebbenden, onder andere via de website, voorlichtingsavonden en bewonersbijeenkomsten. Onder de Omgevingswet zal dit in een participatieproces nog intensiever gaan worden. Voor het nog actiever luisteren en terugkoppelen naar omwonenden door de omgevingsdiensten zijn een aantal zaken nodig zoals uitbreiding van de huidige capaciteit. Uitbreiding van de capaciteit is echter niet de enige voorwaarde. Essentieel is ook een visie van ons op opdrachtverstrekking. Dit nemen wij mee in de actualisering van de provinciale Beleidsnota Uitvoering en Handhaving. Nog actiever luisteren en terugkoppelen op klachten van omwonenden kan iets betekenen voor de taakopvatting van de omgevingsdiensten, die van

oudsher de klassieke VTH-taken betreft en niet de relatie onderhouden met de omwonenden.

Ook zien we mogelijkheden voor een actievere rol van de GGD in hoogbelaste gebieden rondom industrie. De GGD kan aanspreekpunt zijn voor omwonenden met zorgen en toelichting en duiding geven op de gezondheidsimpact van milieuoverlast van de industrie. En we gaan de GGD vragen om gezondheidskundige duiding bij VTH vragen en in de ruimtelijke planvorming.